

власних країн. В основі створення «китайського дива» не тільки лежать економічні механізми, а й значну роль відіграють національна культура, психологія, звичаї і традиції.

Висновки. Таким чином аналіз китайської моделі менеджменту дозволяє зробити висновок про те, що саме ця модель відповідає на виклики сучасності, дає можливість крокувати в ногу з часом. Використання основних принципів та особливосте забезпечує стрімке економічне зростання та ефективних розвиток не тільки компаній Китаю, але й усієї економіки в цілому.

Аннотація. Экономика Китая в течение последних 20–30 лет развивалась стремительными темпами более 10 % в год. В работе рассматривается зависимость этого развития от национальной специфики управления. также проводится сравнение модели китайского менеджмента с западным стилем управления.

Ключевые слова: модели менеджмента, китайский менеджмент, западная модель менеджмента.

Abstract. The Chinese economy has developed at a rapid pace of more than 10 % per year over the past 20–30 years. The paper considers the dependence of this development on the national specifics of management. A comparison of the model of Chinese management with the Western style of management is also conducted.

Key words: management models, Chinese management, Western management model.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Андреева Т. М. Китайская модель менеджменту: чи можна досягти успіху, не дивлячись на Захід / Т. М. Андреева // Все про бізнес. – 2014. – №9. – С.139–145
2. Гофстеде Г. параметри кількісної характеристики культур / Г. Хофстеде; [Пер. В. Б. Кашкина] // мову, комунікація та соціальне середовище. – Воронеж, 2014. – № 12. – С. 9–49.
3. Малявін В. В. Китай керуючий. Старий добрий менеджмент / В. В. Малявін. – м. : Європа, 2005. – 304 с. – Форми правління
4. Виногородська Б. Б. менеджмент в китайській традиції / Б. Б. Виногородська, В. С. Сизов. – м. : Економіст, 2007. – 256 с.
5. Почагіна О. В. особливості структури сімейного бюджету в сучасному Китаї / О. В. Почагіна // Китай на новому етапі економічної реформи / відп. ред. а. В. Островський; склад. п. Б. камінь. – м. : EDITORIAL-URSS, 2015.
6. Борох О. Н. «Нова нормальність» з китайською специфікою / О. Н. Борох // проблеми далекого Заходу. – 2015. – № 3. – С. 68–80.
7. Fortune Global 500 [Електронний ресурс] Режим доступу : <http://beta.fortune.com/global500/>
8. Попович Н.А. Китайський менеджмент як спосіб управління компаніями / Н.А. Попович // Вісник Омського університету. – 2012. – № 3. – С. 68–69

УДК 336.1

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО ТА СЕРЕДНЬОГО БІЗНЕСУ

М. О. Лемешко, Л. В. Юрчишена

Анотація. В статті досліджено джерела фінансового забезпечення підприємств малого та середнього бізнесу (МСБ), проаналізовані їх склад та структура. Визначено роль власного капіталу, зобов'язань та держаної підтримки як джерел фінансового забезпечення підприємств МСБ на сучасному етапі в Україні.

Ключові слова: фінансове забезпечення, малий та середній бізнес (МСБ), кредитування, власний капітал МСБ, зобов'язання МСБ

Постановка проблеми. На сучасному етапі розвитку економіки України досить актуальною є проблема розвитку малого та середнього бізнесу, адже саме мікро-, малі та середні підприємства роблять стабільною та конкурентоздатною вітчизняну економіку. Проблема диверсифікації економіки України стоїть дуже нагально, адже зараз стає все

більше зрозуміло, що не можливо побудувати сильну конкуренту державу із суттєвою часткою в економіці однією з її ланок – великих підприємств. В час коли через війну на сході України поглибилась криза в промисловості, а інші галузі розвиваються доволі складно та потребують значних вливань коштів, постають проблеми недофінансування, збільшення загальної кількості ризиків, брак ліквідності коштів у малому та середньому бізнесі та значне переважання долі зобов'язань в структурі капіталу.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Вагомий внесок у дослідження проблем функціонування та розвитку малого підприємництва зробили такі вчені, як: К. О. Ващенко [1], З. С. Варналій [2], Е. М. Лібанова [3], З.В. Герасимчук та ін. У працях цих науковців розглянуто процес становлення малого бізнесу в Україні та особливості його розвитку в умовах посилення глобалізаційних тенденцій. Значний внесок у висвітлення різних теоретичних і практичних аспектів проблеми формування джерел фінансового забезпечення малого бізнесу зробили такі вітчизняні вчені, як: П. Ю. Буряк, М. Д. Білик, О. М. Біломістний, З. С. Варналій, О. В. Крохмаль, М. І. Крупка, С. К. Реверчук, Р. А. Слав'юк та ін.

Мета статті. Метою статті є дослідження стану фінансового забезпечення підприємств МСБ, а також можливі шляхи підтримки з боку держави.

Виклад основного матеріалу. На сучасному етапі розвитку економіка України потребує значної диверсифікації, а для цього потрібно джерело стабільного розвитку, цим джерелом може стати саме малий та середній бізнес (МСБ). Для розвитку МСБ, як і будь-якого бізнесу, потрібно надійне фінансове забезпечення його діяльності. У широкому розумінні поняття «фінансове забезпечення діяльності підприємства» узагальнює сукупність заходів та умов, що сприяють сталому розвитку підприємства шляхом покриття витрат фінансовими ресурсами залежно від розміру виробництва та фінансового становища.

За визначенням В. М. Опаріна, фінансове забезпечення діяльності підприємств реалізується через самофінансування, кредитування, зовнішнє фінансування. Вчений розділяє фінансове забезпечення на три складові, чим підкреслює традиційний підхід щодо фінансування діяльності господарюючих суб'єктів, яке здійснюється шляхом використання власних, позичених та залучених ресурсів [4, с. 56].

Отже, на нашу думку, в контексті фінансового забезпечення діяльності підприємств малого та середнього бізнесу є доцільним розгляд його структури в якій виділяється самофінансування та запозичення, тобто власний капітал та зобов'язання.

В Господарському кодексі України на законодавчому рівні визначено поняття підприємствам малого та середнього бізнесу (табл. 1).

Таблиця 1

Визначення малого та середнього бізнесу в Україні

Економічна одиниця	Визначення
Мікропідприємство/ФОП	Чисельність персоналу <= 10 осіб, річний дохід <= 2 млн. євро
Мале підприємство/ФОП	Чисельність персоналу 10-50 осіб, річний дохід 2-10 млн. євро
Середнє підприємство/ФОП	Чисельність персоналу 50-250 осіб, річний дохід 10-50 млн. євро

Джерело: Господарський кодекс України, ст. 55 [5]

За даними Державної служби статистики за 2013-2015 роки в загальній кількості суб'єктів господарювання переважну частку займають фізичні особи-підприємці суб'єкти малого підприємництва та малі підприємства. Загалом доля малих, середніх підприємств та фізичних осіб-підприємців в Україні за 2013-2015 рр. складала 98-99 % від загальної кількості (табл. 2).

Таблиця 2

Показники структурної статистики по суб'єктах господарювання з розподілом за їх розмірами

Кількість суб'єктів господарювання, одиниць	Усього	Юридичні особи			фізичні особи-підприємці	
		великі	середні	малі	суб'єкти середнього підприємництва	суб'єкти малого підприємництва
2013р.	1722070	659	18859	373809	351	1328392
У % до загальної кількості	100	0,04	1,10	21,71	0,02	77,14
2014р.	1932161	497	15906	324598	712	1590448
У % до загальної кількості	100	0,03	0,82	16,80	0,04	82,31
2015р.	1974318	423	15203	327814	307	1630571
У % до загальної кількості	100	0,02	0,77	16,60	0,02	82,59

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

Як видно із статистичних даних, в структурі суб'єктів господарювання за 2013-2015 р.р. найбільшу частку займають фізичні особи-підприємці і малі підприємства доля яких в середньому складає 81 і 18 % відповідно. Доля суб'єктів малого підприємництва (фізичних осіб) має тенденцію щодо зростання з 77,14 % до 82,59 % за весь період дослідження або на 40123 суб'єкта господарювання. Протилежна тенденція спостерігається для малих підприємств юридичних осіб з 21,71 % в 2013 році до 16,6 % в 2015, при цьому загальна їх кількість в 2015 році відносно 2014 збільшилась на 3216 одиниць, а доля зменшилась на 0,2 %. Це спричинено тим, що в 2014 році було різке погіршення економічного стану країни в цілому через окупацію АР Крим, бойові дії на Донбасі та не стабільного політичного становища, а підприємства змогли адаптуватись до нових умов лише на кінець 2015 року.

Як видно на рис. 1 доля великих, середніх юридичних осіб та суб'єктів середнього підприємництва складає незначну частку – 0,81 % у 2015 році від загальної кількості, та має чіткий тенденцію до зменшення їх долі у структурі суб'єктів господарювання.

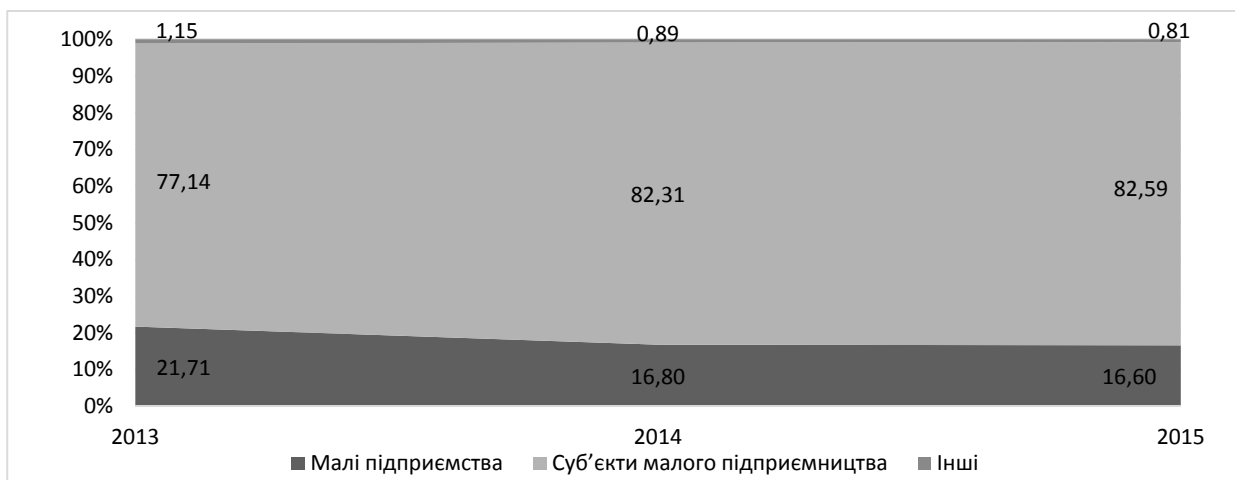


Рис. 1. Динаміка частки суб'єктів господарювання України за їх розмірами

Роль МСБ відображається в створенні доданої вартості. Проаналізувавши дані Державної служби статистики можна зробити висновок, що за 2014-2015 роки доля середніх підприємств в цьому збільшилась як в відсотковому виразі на 2,3 % так і в грошовому – на 206583,3 млн. грн (табл. 3). Малі підприємства показали від'ємну динаміку у відсотковому виразі – 1,2 %, проте наростили на 41984,4 млн. грн. у грошовому

Таблиця 3

Оцінка доданої вартості за витратами виробництва на підприємствах України

Підприємства	2014р.		2015р.		Абсол. відхил.(+,-)	
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	млн. грн.	%
Великі підприємства	751536,2	44,2	907184,1	43,1	155647,9	-1,1
Середні підприємства	661399,3	38,9	867982,6	41,2	206583,3	2,3
Малі підприємства	288021,1	16,9	330005,4	15,7	41984,3	-1,2
Всього	1700956,6	100	2105172,1	100	404215,5	

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

Як видно на рис. 2 загальна частка малих та середніх підприємств в створення доданої вартості за досліджування роки збільшилась з 55,8 % в 2014 році до 56,9 %, це сталося за рахунок росту саме середніх підприємств на 2,3 %.

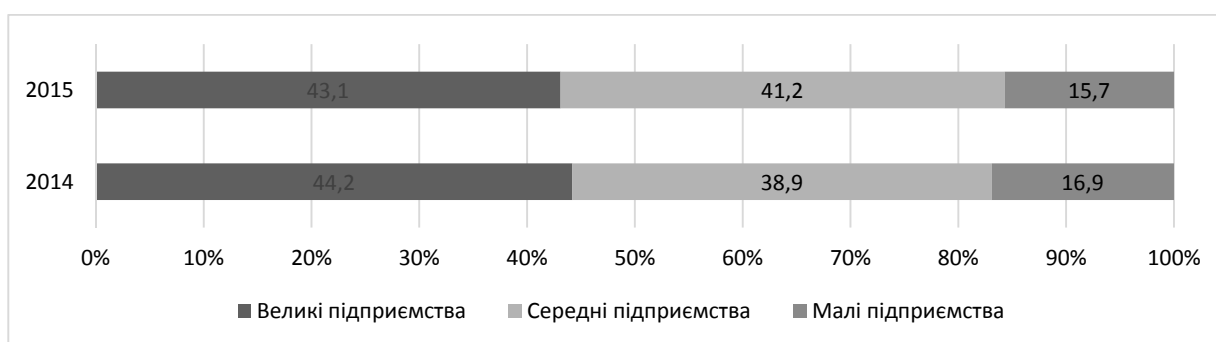


Рис. 2. Частка доданої вартості за витратами виробництва на підприємствах України

Отже, хоча великі підприємства в структурі кількості усіх суб'єктів господарювання і займають незначну частку – менше 1 %, проте створили 43,1 % усієї доданої вартості в 2015 році. Це з одного боку говорить про те, що великі суб'єкти працюють досить ефективно, а з іншого боку показую залежність економіки від 423 підприємств, які виробляють левову частку доданої вартості.

Основним індикатором, який характеризує ефективність діяльності підприємства є фінансовий результат, рівень якого впливає на платоспроможність, ділову активність та конкурентоспроможність суб'єкта господарювання (табл. 4).

Таблиця 4

Розподіл малих та середніх підприємств України за прибутковістю

Підприємства	Прибуткові підприємства		Збиткові підприємств		Фінансовий результат до оподаткування, млн.грн.
	у % до загальної кількості	фінансовий результат, млн.грн.	у % до загальної кількості	фінансовий результат, млн.грн.	
2013 рік					
Середні	65,0	81498,8	35,0	-73108,7	8390,1
Малі	66,0	39640,9	34,0	-64698,8	-25057,9
2014 рік					
Середні	62,6	103427,9	37,4	-302608,2	-199180,3
Малі	66,5	49156,1	33,5	-224418,5	-175262,4
2015 рік					
Середні	71,1	186781,4	28,9	-277943,2	-91161,8
Малі	73,9	95483,0	26,1	-207389,0	-111906,0

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

Як видно з вище наведеної таблиці 71,1 % середніх та 73,9 % малих підприємств у 2015 році були прибутковими та отримали 186751,4 млн. грн. та 95483 млн. грн прибутку

відповідно. Однак якщо розглянути показники, то можна побачити, що у 2015 році 28,9 % середніх та 26,1 % малих підприємств отримали значний від'ємний фінансовий результат, а саме збитки 277943,2 млн. грн. та 207389,0 млн. грн. відповідно. Це свідчить про те, що загальний прибуток розсіється на велику кількість підприємств, та дає право стверджувати, що в середньому кожному малому та середньому підприємству належить невелика частка від нього і як результат незначний прибуток. У той же час значна кількість збитків, які утворюють загальний від'ємний фінансовий результат, формує приблизно третя частина підприємств.

Проаналізувавши статистичні показники кількості, створення доданої вартості та прибутковості, вітчизняного МСБ в структурі суб'єктів господарювання доцільно оцінити ефективність та проблеми їх фінансового забезпечення шляхом оцінки структури капіталу (табл. 5)

Таблиця 5

Структура капіталу малих та середніх підприємств України

Показник	Роки	Середні підприємства		Малі підприємства	
		Млн. грн.	%	Млн. грн.	%
Власний капітал	2013	642382,7	31,51	479923,1	29,6
	2014	397083,1	19,30	347566,9	20,4
	2015	392176,2	15,91	384819,5	18,0
Довгострокові зобов'язання і забезпечення	2013	402082,6	19,72	298852	18,4
	2014	534461,2	25,98	354294,6	20,8
	2015	591901	24,01	418213,4	19,6
Поточні зобов'язання і забезпечення	2013	994180,5	48,76	844777,5	52,0
	2014	1124249,6	54,64	1001124,8	58,8
	2015	1480588,7	60,05	1333416,6	62,4
Всього капітал	2013	2038943,8	100	1623552,6	100
	2014	2057525,5	100	1702986,3	100
	2015	2465718,5	100	2136449,5	100

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

Як видно з даних таблиці, загалом по малих і середніх підприємствах загальний капітал в грошовому вимірі за 2013–2015 роки збільшується, що може свідчити про зростання виробничих можливостей підприємства, інтенсивності виробництва. Однак, щоб більш детально оцінити структуру капіталу та ефективність формування основних статей пасиву балансу, тобто фінансового забезпечення підприємств слід розглянути динаміку власних коштів та зобов'язань.

Так за 2013–2014 р.р. найбільших змін зазнав власний капітал середніх підприємств, що зменшився на 250206,5 млн. грн. В малих підприємствах спостерігається інша тенденція, що супроводжується зниженням в 2014р. з 479923,1 млн. грн. до 347566,9 та зростанням в 2015р. на 0,9 %. Такі зміни призвели до того, що власний капітал в 2015 році малих та середніх підприємств став майже однаковим в вартісному вимірі.

Важливим показником, який характеризує діяльність суб'єктів господарювання є їх довгострокові та короткострокові зобов'язання. Середні та малі підприємства в цілому нарощують свої зобов'язання у динаміці. Так протягом 2013-2015 р.р. вони зросли на 676226,6 млн. грн. та 608000,5 млн. грн. відповідно. Власний капітал зменшився на 11,5 % та 15,6 % відповідно у 2015 році порівняно з 2013 роком, а зобов'язання склали величезну частку в структурі фінансового забезпечення середніх підприємств в 2015 році – 84,1 %, при цьому з них 28 % – кредиторська заборгованість і лише 20 % – довгострокова.

За 2013–2015 роки зобов'язання вітчизняних підприємств в структурі постійно зростали, хоча спад, у грошовому виразі, частки власного капіталу зупинився в 2014 році. На кінець 2015 року в малих підприємствах частка зобов'язань склала 82 %, а в середніх взагалі 84,1 %. якщо поглянути позикового на структуру капіталу (табл. 6) доля довгострокових зобов'язань складають лише у середньому лише п'яту частину капіталу і з

роками не зазнає суттєвих змін. На відмінну від короткострокових зобов'язань, які з кожним роком лише збільшуються, тобто можна зробити висновок, що власний капітал підприємств зменшується у відсотковому виразі саме за рахунок збільшення короткострокових зобов'язань. При чому частка кредитів банків складає в структурі капіталу на 2015 рік у малих підприємств – 7 %, а у середніх – 6 %, що свідчить не лише про те, що підприємства малого та середнього бізнесу неспроможні брати та отримувати кредити від комерційних банків зважаючи на низьку частку власних коштів та високі відсоткові ставки по кредитах на банківському ринку України, а й про те, що підприємства не залучають коштів на розширення своєї діяльності та не можуть реінвестувати прибуток.

Таблиця 6

Структура зобов'язань малих та середніх підприємств в Україні, у % до капіталу

Показник	Роки	Середні підприємства, %	Малі підприємства, %
Кредиторська заборгованість	2013	28 %	21 %
	2014	31 %	23 %
	2015	33 %	23 %
Довгострокові зобов'язання	2013	20 %	18 %
	2014	26 %	21 %
	2015	24 %	20 %
Короткострокові кредити банків	2013	7 %	7 %
	2014	7 %	9 %
	2015	6 %	7 %
Усі зобов'язання в структурі капіталу	2013	69 %	71 %
	2014	81 %	80 %
	2015	84 %	82 %

Джерело: розраховано за даними Державної служби статистики України [6]

Загалом частка кредиторської заборгованості збільшується, що свідчить про нестачу власних оборотних коштів на підприємствах малого та середнього бізнесу та зростання поточних зобов'язань. Вони могли б залучати кредити для покриття заборгованості перед своїми кредиторами, але так як відсотки по короткостроковим кредитам в 2015 році на банківському ринку за даними НБУ сягали позначки 20–23 % для таких підприємств це майже нереально, а частка кредитів терміном понад 3 років становив лише 7 % від сукупного обсягу кредитів МСБ, виданих 2015 р., проти 11 % – 2014 року та 19 % у 2011 р. [7].

Для поліпшення стану фінансового забезпечення підприємств було б доцільно розробити спеціальну програму та шляхом компенсації частки саме відсотків з боку держави для малого та середнього бізнесу підвищити їх платоспроможність. Це зробило б більш низькі ставки саме по короткостроковим кредитам для бізнесу, та дало можливість не лише залучати та виплачувати проценти, а й у середньостроковій перспективі допомогло б розраховуватись підприємствам з кредиторами та перенаправити кошти у реінвестування прибутку у власний капітал та розширення своєї діяльності.

Висновки. Отже, на сучасному етапі малий та середній бізнес в структурі суб'єктів господарювання становить майже 99 %, переважна їх частина є прибутковою, однак третя частина підприємств отримує збитки такого розміру, що утворюють від'ємний фінансовий результат. Головна проблема фінансового забезпечення МСБ полягає в тому, що зобов'язання значно перевищують власний капітал та становлять 82 % відсотка у малих і 84,1 % у середніх підприємств відповідно усіх активів. При чому зобов'язання за 2013–2015 рр. постійно збільшувалися і найважливішим фактором росту була кредиторська заборгованість, що свідчить про брак власних коштів для поточних розрахунків для підприємств. Такий стан пропонується вирішити шляхом створення спеціальної державної програми з компенсації

частки відсотків за короткостроковими кредитами для малого та середнього бізнесу, що в середньостроковій перспективі допоможе скоротити частку зобов'язань.

Анотація. В статті досліджені джерела фінансового забезпечення підприємств малого і середнього бізнесу (МСБ), проаналізовані їх склад і структура. Визначено роль власного капіталу, зобов'язань і державної підтримки як джерел фінансового забезпечення підприємств МСБ на сучасному етапі в Україні.

Ключові слова: фінансове забезпечення, малий і середній бізнес (МСБ), кредитування, власний капітал МСБ, зобов'язання МСБ

Abstract. The article is devoted to the study of the sources of financial security for small and medium business (SMB) and the analysis of their composition and structure. The role of equity capital, obligations and governmental support is identified as the sources of the financial security of the small and medium companies at the present stage in Ukraine.

Key words: financial security, small and medium business (SMB), lending, equity capital SMB, obligations SMB

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Ващенко К. О. Про стан та перспективи розвитку підприємництва в Україні: національна доповідь. / К. О. Ващенко, З. С. Варналій, В. С. Воротін, В. М. Геєць, О. М. Кужель, О. В. Лібанова. – К. : Держкомпідприємство, 2012. – 52 с.
2. Варналій З. С. Конкуренція і підприємство : монографія / З. С. Варналій. – К. : Знання України, 2015. – 463 с.
3. Буряк П. Ю. Змістовне вираження та складові фінансового механізму інтегрованих підприємницьких структур / П. Ю. Буряк, О. В. Лівіновська // Формування ринкових відносин в Україні. – 2012. – Вип. 1. – С. 132–137.
4. Опарін В. М. Сучасна українська наукова школа публічних фінансів / В. М. Опарін, В. М. Федосов, П. І. Юхименко // Фінанси України. – 2015. – № 11.
5. Господарський кодекс України від 16.01.2003 № 436-IV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/436-15>
6. Офіційний сайт Державної служби статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.ukrstat.gov.ua.
7. Панцир С. І. Мале та середнє підприємство: статистичний і політичний огляд та медіа аналіз (Вінницька, Дніпропетровська, ІваноФранківська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Черкаська, Чернівецька, Чернігівська області) / [Панцир С. І., Кульчицька К. А., Різниченко К. М., Шуміхін С. В.]. – К., Центр міжнародного приватного підприємництва, 2015.

УДК 336.02

ПОДАТКОВА БЕЗПЕКА ДЕРЖАВИ ЯК ЗАПОРУКА СТАБІЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ

Р. М. Нешко, В. І. Матвійчук

Анотація. Стаття присвячена визначенню сучасного стану податкової безпеки України як одного з підсистемних елементів фінансової безпеки держави. Визначено особливості структури податкової безпеки та ланцюговий вплив на загальну фінансову безпеку через недосконалу податкову політику. Проведено аналіз рівня податкової безпеки в Україні, виявлено існуючі проблеми та запропоновано рекомендації щодо підвищення її рівня та рівня фінансової безпеки України в цілому.

Ключові слова: податкова безпека держави, фінансова безпека, податкова політика.

Вступ. Необхідність забезпечення фінансової безпеки стає ще більш актуальним питанням через проблему швидкої глобалізації світової економіки, що викликає можливість виникнення дисбалансу конкуренції, та монополізацію ринку окремими державами, яка порушить середовище конкурентного співіснування країн.